Juryrapport bij de uitreiking van de Aletta Jacobsprijs 2026 aan Elanor Boekholt-O'Sullivan

Marie-José van Tol, 6 maart 2026

"Dit klopt niet. Dit is niet gelijkwaardig. Dit is niet het recht dat ik zou moeten hebben." #NietMijnRecht, het is het thema van internationale vrouwendag van dit jaar, 2026. Internationale vrouwendag wordt wereldwijd gevierd op 8 maart, aanstaande zondag, en vormt de reden waarom wij hier vandaag, op een meer praktische doordeweekse dag, bijeen zijn. Toevallig is 8 maart ook de promotie-verjaardag van Aletta Jacobs, die op deze datum in 1879 aan deze universiteit promoveerde. Aletta Jacobs was de eerst vrouw die in Nederland officieel studeerde aan de universiteit, afstudeerde in de geneeskunde en ook promoveerde, en als eerste vrouw een artsenpraktijk opende. Een icoon van deze universiteit, maar ook van de internationale vrouwenbeweging en emancipatie. Een icoon die onvermoeibaar streed voor het vrouwenkiesrecht en het verdient herinnerd te blijven worden zodat ze kan blijven inspireren en stimuleren. En dat doet de Rijksuniversiteit Groningen sinds 1990 door het uitreiken van een prijs die haar naam draagt: De Aletta Jacobsprijs.

"Dit klopt niet. Dit is niet gelijkwaardig." Het zijn woorden die Aletta Jacobs gezegd had kunnen hebben. Maar het hadden ook zomaar de woorden van de winnares van de Aletta Jacobsprijs 2026 kunnen zijn. De jury van de Aletta Jacobsprijs heeft dit jaar met grote overtuiging Elanor Boekholt-O'Sullivan voorgedragen, vanwege haar inspirerende inzet om vrouwen binnen defensie en in vredesprocessen ruimte en veiligheid te bieden, zodat het wel klopt en het wel gelijkwaardig kan worden.

Boekholt-O'Sullivan werd in Ierland geboren en verhuisde op tweejarige leeftijd naar Nederland. Haar loopbaan wordt gekenmerkt door een opmerkelijk pragmatisme: doen wat nodig is. Zo startte ze haar imposante carrière bij Defensie niet uit overtuiging. Ze zocht allereerst een baan om op eigen benen te kunnen staan. Dat werd sergeant bij de luchtmacht. De overtuiging volgde. Daarna deed ze weer wat nodig was om te blijven bewegen. Goed werk doen en zorgen dat ze haar militaire opleiding kon vervolgen aan de Koninklijke Militaire Academie.

Er volgen diverse indrukwekkende militaire posities, zoals commandant van een vliegbasis, de eerste vrouw in deze positie en de tweede die geen vlieger is, commandant van het Cyber Commando van Defensie, om binnen defensie door te groeien tot driesterren generaal, ook weer als eerste vrouw. In deze functies kreeg zij

oog voor de ongelijke behandeling van vrouwen binnen Defensie en deed daar iets aan. In 2023 werd ze door Stichting Topvrouw van het jaar uitgeroepen tot Topvrouw en in 2025 ontving zij de ministeriële Francien de Zeeuw-penning voor haar bijdragen aan de gelijkstelling van vrouwen aan mannen binnen Defensie. We zijn vereerd dat ze vandaag ook de Aletta Jacobsprijs in ontvangt zal nemen.

Bij de keuze van de laureate hanteert de jury van de Aletta Jacobsprijs de volgende criteria:
• de laureate is een vrouw
• ze heeft zich nationaal of internationaal verdienstelijk gemaakt op het terrein van de emancipatie
• ze bekleedt een voorbeeldfunctie, bij voorkeur op een voor vrouwen niet-traditioneel vakgebied
• ze is zich bewust van de rol die haar sekse heeft gespeeld in haar loopbaan of zij vervult een voortrekkersrol op het gebied van de emancipatie
• zij heeft een universitaire binding of is academisch gevormd.

Dat laatste criterium is traditioneel vaak opgevat als het volgen van een academische opleiding, maar is door de jury losjes gehanteerd. Boekholt-O'Sullivan heeft een toegepaste opleiding gevolgd aan een instituut waar ook academische vorming plaatsvindt. Dat vonden we binding genoeg. En eerlijk gezegd vonden we het als jury het minst interessante criterium. Veel interessanter en belangrijker vonden we dat haar inzet voor de positie van vrouwen helemaal niet logisch voortkwam uit haar functie of taakstelling. Ze nam een, vaak ondankbare, voortrekkersrol in een omgeving waar vrouwen niet de standaard zijn, in het nadeel zijn, en soms nadrukkelijk ongewenst zijn.

Hoewel van ondergeschikt belang, vonden we het ook mooi om de prijs niet aan een politica of staatsvrouw te geven. Strijd voor gelijke positie van niet-normgroepen kan namelijk ook geleverd worden in andere domeinen van het publieke leven en verdient ook schijnwerpers, zo redeneerden we.

Dus dat de prijs naar iemand zou gaan in de positie van luitenant-generaal en plaatsvervangend directeur-generaal Beleid bij Defensie, vonden we mooi aan onze keuze. *Little did we know*. En nu mogen wij de laureate aanspreken met "uwe excellentie, minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening". Van topmilitair naar een top-ambtsdrager. Voor onze motivatie maakt het niets uit. Ze krijgt de eervolle prijs omdat ze zich inzet voor ruimte en veiligheid voor vrouwen, binnen defensie en daarbuiten.

Ruimte is steeds al de rode draad in Boekholt-O'Sullivans professionele leven. Ze zocht waar het knelde en creëerde ruimte of wachtte tot de ruimte gecreëerd werd.

Soms heel letterlijk, bijvoorbeeld voor borsten in het scherfvest. Borsten behoren namelijk niet tot de standaarduitrusting van de man, zo schrijft de *reference man* voor. De *reference man* is het model dat in vele ontwerpen, procedures, en zorg als standaard geldt, maar ook veel mannen niet past. Boekholt-O'Sullivan 's betoog: "Het is tijd dat de *reference man* met pensioen gaat". En daarom zet zij zich in voor passende uitrusting voor iedereen: Een scherfvest dat vrouwen past en daarmee net zoveel bescherming biedt aan vrouwen in gevechtssituaties als het *reference man* vest dat aan de meeste mannen biedt. En ook: passende rugzakken, fysieke tests en verblijfsruimte. Geen gelijke behandeling van alle mannen en vrouwen, maar gelijkwaardige behandeling van iedereen. Ze stelt: "We moeten stoppen om vrouwen te laten passen in een systeem dat nooit voor hen is gemaakt".

Ze is hierin principieel, vasthoudend, visionair en realistisch. Want wat volgt op haar uitspraak "we moeten stoppen om vrouwen te laten passen in een systeem dat nooit voor hen is gemaakt" is het volgende: Omdat een sterke krijgsmacht onmisbaar is. Meer mannen: ja, maar ook veel meer vrouwen. Niet 'omdat het moet', maar omdat we niet zonder kunnen". En ondertussen wordt de ruimte opgerekt voor eenieder om hun plaats te vinden en hun talenten in te zetten voor wat nodig is.

Naast gelijkwaardige voorwaarden om het werk binnen defensie uit te kunnen voeren, spreekt Boekholt-O'Sullivan zich ook nadrukkelijk uit om vrouwen te betrekken in vredesprocessen. Dit deed zij bijvoorbeeld op 8 maart 2025 in een videoboodschap gericht aan de commissie Vrouwenrechten en Gendergelijkheid (FEMM) van het Europees Parlement, waarin zij oproept VN-resolutie 1325 met kracht door te zetten. In deze resolutie, door de VN-Veiligheidsraad aangenomen in 2000, staat dat vrouwen volwaardig en gelijkwaardig moeten meepraten en beslissen bij vredesbesprekingen en beter beschermd moeten worden tegen geweld voor, tijdens en na conflictsituaties. Het benadrukken van de essentiële rol die vrouwen moeten spelen in duurzame vrede en stabiliteit door unieke perspectieven en oplossingen in te brengen, is door de jury belangrijk gevonden. Of zoals Boekholt-O'Sullivan stelt:" Inclusie is geen luxe, het is een strategische noodzaak; onze veiligheid hangt ervan af".

De jury van de Aletta Jacobsprijs is onder de indruk van wat Boekholt-O'Sullivan voor elkaar heeft gekregen en hoe zij dat doet: Gewapend met Gevoel. En de Engelse vertaling van haar recent gepubliceerde boek dat deze titel draagt is misschien nog passender "Armed with Sensitivity". Geen gebulder, maar luisteren en zien waar rek zit om de ruimte voor gelijkwaardigheid te vergroten. Vasthouden en haar positie daarvoor gebruiken. En ook dat is mooi aan deze winnaar. Een prijs is voor haar geen eindstation, het is een opdracht. Ze zal de prijs dan ook inzetten voor het werk dat moet gebeuren: De veiligheid van vrouwen waar ze ook zijn, beschermen. Want dat is het recht dat vrouwen op elke plek en in elke ruimte zouden moeten hebben.

Met deze prijs spreken we onze dank en bewondering uit, voor het dappere en vaak ondankbare werk. We hopen dat deze prijs aanmoedigt ruimte en bescherming te blijven creëren. En dat is ook een oproep aan u allen. Want niemand kan dit alleen.